

HISTORIA I KULTURA
ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM III

GMINA POSTOMINO

Redakcja:
WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SŁAWNO 2004

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. 3: *Gmina Postomino* [History and Culture of the Sławno region, vol. 3: Postomino Community]. Fundacja „Dziedzictwo”, Sławno 2004. pp. 299, fig. 59, colour tabl. 52. ISBN 83-919236-3-0. Polish text with German summaries.

This is an edition of study of aspects of history and culture of the Postomino region [Pomerania, Poland]. These papers refer to history of the region which is virtually unknown for most of Polish current citizens. It hard to build a society without roots and without history. People who have lived here for over 50 years do not understand the cultural landscape which has been created and constructed for centuries. The aim of the collection of paper is to bring the history nearer. The knowledge about the past of the region will allow to understand the landscape and protect it as well as create a new social approach to the future.

Recenzent: prof. dr hab. Józef Lindmajer

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2004
© Copyright by authors

Na okładce akwarela Günthera Machemehla *Pola w pobliżu Łącka z 1941 roku*

Publikacja dofinansowana przez Urząd Gminy w Postominie

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Redaktor: *Katarzyna Muzia*
Skład i łamanie: *Eugeniusz Strykowski*

Publikację wydano przy finansowym wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie ze środków Republiki Federalnej Niemiec

Die Publikation ist mit finanzieller Unterstützung der Stiftung für Deutsch-Polnische Zusammenarbeit in Warszawa aus Mitteln der Bundesrepublik Deutschland herausgegeben worden

Wydawca/Herausgeber: Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2
Wydawnictwo „Margraf”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 12d

ISBN 83-919236-3-0

Druk/Druck: Boxpol, 76-200 Słupsk, ul. Wiejska 24

Spis treści

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań), JAN SROKA (Sławno): Małych ojczyzn czar – budowanie tożsamości kulturowej Ziemi Sławieńskiej . . .	7
ZBIGNIEW GALEK (Postomino): Dziś i jutro Ziemi Postomińskiej	15
WACŁAW FLOREK (Słupsk): Krajobraz gminy Postomino jako wynik ewolucji środowiska	21
IGNACY SKRZYPEK (Koszalin): Z najdawniejszych dziejów gminy Postomino	35
MIROSLAW CIESIELSKI (Berlin), PIOTR WAWRZYNIAK (Poznań): Rozwój osadnictwa w rejonie wsi Dzierżecin, pow. sławieński, w późnym okresie przedrzymskim, w okresie wpływów rzymskich i wędrówek ludów	75
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Dygowo): Nazwy miejscowe gminy Postomino .	91
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin): Z dziejów szkolnictwa na Ziemi Postomińskiej	119
SEBASTIAN DEREN (Sławno): Legenda Hansa Lange	135
ELŻBIETA SZALEWSKA (Słupsk): Siedziby dworskie i architektura pałaców Ziemi Postomińskiej	143
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), ZBIGNIEW CELKA (Poznań): Parki dworskie gminy Postomino	165
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin): Czar wakacji i smak codzienności – gmina Postomino w ikonografii	177
GERHARD WIETEK (Hamburg): Karl Schmidt-Rottluff in Jershöft (1920–1931)	209
ZBIGNIEW MIELCZARSKI (Sławno): Dzieje poligonu w Wicku Morskim . . .	219
ELŻBIETA RASZEJA (Poznań): Krajobraz kulturowy wsi Staniewice i Nosalin	233
RADOSŁAW BAREK (Poznań): Budownictwo ryglowe na Pomorzu – tradycja i współczesność. Realizacja projektu edukacyjnego w Łacku	251

KONSTANTY KONTOWSKI (Darłowo): Postomińskie cmentarze	259
ELŻBIETA FLOREK (Słupsk): Zagospodarowanie turystyczne gminy Postomino na tle walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kul- turowych	273
Indeks osób	287
Indeks rzeczowy i nazw geograficznych	292
Lista adresowa autorów	297

Dziś i jutro Ziemi Postomińskiej

ZBIGNIEW GALEK (Postomino)

1. Wprowadzenie

Gmina Postomino położona jest na środkowym Wybrzeżu, na granicy województw zachodniopomorskiego i pomorskiego, pomiędzy Darłowem, Sławnem i Ustką (Tabl. I: A). Obok rolnictwa i rybołówstwa główną dziedziną życia staje się tu turystyka. Wizytówką gminy jest Jarosławiec (Tabl. I: B), z kąpieliskiem zaliczonym do I klasy czystości wód. Pas nadmorski rozciąga się na długości 15 kilometrów. Miejscowościami wypoczynkowymi są ponadto: Jezierzany, Łącko i Rusinowo (Tabl. II: A). Agroturystyka szczególnie rozwija się w Naćmierzu. Czyste środowisko sprawia, że gmina zaliczana jest do zielonych „płuc Polski”. Teren nadmorski tworzą wydmy porośnięte lasami sosnowymi i mieszanymi. Spotykamy tu liczne stanowiska sosny czarnej. Bogato reprezentowana jest nadmorska roślinność wydmowa z chronionym mikołajkiem nadmorskim (Ellwart 2003: 2–3). Powietrze morskie, o dużej zawartości jodu i soli, sprzyja leczeniu chorób układu oddechowego i krążenia. Jarosławiec nie spełnia jednak jednego z podstawowych warunków uznania go za uzdrowisko – nie posiada naturalnego surowca o właściwościach leczniczych. Nie mamy ani wód, ani torfu, które mogłyby być wykorzystane w lecznictwie uzdrowiskowym. Nie ustajemy jednak w poszukiwaniach.

Największym jeziorem regionu jest jezioro Wicko, będące dawną zatoką morską, oddzielone od morza piaszczystymi mierzejami (Dębska 2002). Jezioro Marszewo odznacza się kryształowo czystą wodą, co znajduje potwierdzenie w występowaniu raków. Jest jesz-

cze trzecie jezioro – jezioro Pieńkowo (Tabl. II: B). Przez gminę przepływa rzeka Wieprza. Na omawianym terenie przeważa klimat morski. Cechuje go występowanie bryz, cieplejszych zim i nieco chłodniejszych jesieni.

2. Społeczno-ekonomiczny i kulturalny obraz gminy

Gmina zajmuje powierzchnię 22 724 ha i zamieszkuje ją 7070 osób (dane według ewidencji ludności Urzędu Gminy Postomino na dzień 31 XII 2003). O obliczu rolnictwa decydują 833 gospodarstwa rolne, a o rybołówstwie 21 łodzi rybackich w Jarośławcu i Łącku.

Bezrobocie, ta wielka bieda polskiej współczesności, dotyczy 1068 osób i jest wynikiem odejścia od kolektywnej państwowej produkcji rolnej. Gmina nie jest w stanie tworzyć nowych miejsc pracy stalej. Możemy jedynie stwarzać i stwarzamy po temu warunki oraz łagodzić chwilowo skutki tego wielkiego społeczno-ekonomicznego nieszczęścia, organizując prace interwencyjne i roboty publiczne.

Osadnictwo skupione jest w 30 wsiach, a w wielu z nich zachowały się w urbanistyce i architekturze cechy okresu średniowiecznego (Ellwart 2003). W XIV i XV wieku zbudowano kościoły, z których najciekawsze, murowane z kamienia i cegły, znajdują się w Łącku i Pieszczu. Przetrwało też regionalne budownictwo szachulcowe z drewnianych belek wypełnionych gliną. Zabytkowe kościoły są własnością parafii rzymskokatolickich, a zagrody chłopskie stanowią własność prywatną.

W życiu kulturalnym istotne miejsce zajmuje biblioteka gminna gromadząca 12 476 woluminów, z której korzysta 473 czytelników i dokonuje 18 680 wypożyczeń rocznie (według danych na koniec poprzedniego roku – Sprawozdanie 2003). Funkcjonuje 28 świetlic wiejskich, będących w gestii Kół Gospodyń Wiejskich, jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych i rad sołeckich. Dużą aktywność wykazują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Niektóre z nich notowane są w czołówkach krajowych zawodów sportowo-pożarniczych, np. Chudaczewo czy Karsino. Także młodzież i kobiety nie stronią od strażackiego munduru i dzielnie stawiają czoła w walce o ludzkie życie i mienie.

W naszej gminie nie zanika pojęcie Kół Gospodyń Wiejskich, które wraz ze strażakami i radami sołeckimi są inicjatorami i organizatorami festynów sportowo-rekreacyjnych w Kaninie, Łącku, Staniewicach, Pieszczu, Naćmierzu. Organizacje te są swoistym twórczym lepiszczem skupiającym ludzi wokół wspólnych dużych i małych spraw. Na ostatnie lata przypada rozwój stowarzyszeń agroturystycznych – Bałtyckie Stowarzyszenie Agroturystyczne w Naćmierzu czy Nadmorskie Stowarzyszenie Agroturystyczne „Strzecha” w Łącku. Rozpoczyna działalność Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich.

Stowarzyszenia działające w gminie wraz z radami sołeckimi są organizatorami corocznych imprez podsumowujących wysiłek zniwny naszego rolnika. Doroczne dożynki to znakomita impreza kulturalna i integracyjna, wieńcząca całoroczną rywalizację sołectw we współzawodnictwie sportowo-rekreacyjnym, będącym niezaprzeczalnie istotną formą ludzkiej aktywności. Niezapomniane wspomnienia pozostają zawsze po konkursach wieńców dożynkowych, które są swego rodzaju arcydziełami sztuki ludowej, wytworami ludzkich serc, rąk i dążeń. Od 20 lat prowadzi tu swą działalność znana w kraju kapela ludowa *Pieńkowianie* (Tabl. III: A). Od 15 lat ukazuje się „Szept Postomina” – miesięcznik gminy, a od ponad roku ćwiczenia prowadzi Młodzieżowa Orkiestra Dęta.

Nowy rok szkolny 2003/2004 rozpoczęło w gminie 360 uczniów klas gimnazjalnych, 581 w klasach I–IV oraz 102 w oddziałach przedszkolnych. Wszystkim uczniom gmina zapewniła dojazd do i ze szkoły oraz ciepły posiłek. Funkcjonują trzy zespoły szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum) w Jarosławcu, Pieszczu i Postominie oraz dwie szkoły podstawowe w Korlinie i Staniewicach. Bardzo bogate jest życie kulturalne i sportowo-rekreacyjne naszych placówek szkolnych. Nasza młodzież ma szansę wszechstronnego rozwoju intelektualnego i fizycznego pod czujnym okiem 103 nauczycieli i wychowawców. We wszystkich szkołach prowadzone są zajęcia pozalekcyjne. Odbywa się nauka języków obcych (angielskiego i niemieckiego). Funkcjonują biblioteki szkolne, pracownie komputerowe, świetlice dla uczniów dojeżdżających. Zespół Szkół w Postominie otrzymał certyfikat Ogólnopolskiej Akcji Edukacyjnej „Szkoła z klasą”. Urząd Marszałkowski podał wyniki IV Wojewódzkiej Olimpiady Młodzieży – w poprzednim roku zajęliśmy czwarte miejsce w województwie wśród gmin wiejskich.

TABLICA I

A. Schematyczna mapa gminy Postomino. Oprac. K. Kontowski

B. Jarosławiec od strony zachodniej z lotu ptaka. Fot. W. Zblewski, czerwiec 2003

TABLICA II

*A. Zdjęcie lotnicze Rusinowa - widok od strony południowo-wschodniej.
Fot. W. Zblewski, czerwiec 2003*

*B. Pieńkowo - zdjęcie lotnicze zabytkowego kompleksu obejmującego pałac, rozległy park, zabudowania folwarczne i jezioro.
Fot. W. Zblewski, czerwiec 2003*

TABLICA III

A. Kapela ludowa **Pieńkowanie** kultywująca tradycje kulturowe.
Fot. M. Lech-Szajner

B. W turniejach szachowych uczestniczy wielu mieszkańców gminy -
swych sił próbuje również wójt gminy (z lewej). Fot. M. Lech-Szajner

TABLICA IV

A. Start do XIV Międzynarodowego Biegu po Plaży. Fot. M. Lech-Szajner

B. Panorama Postomina z lotu ptaka od strony północno-wschodniej.
Fot. W. Zblewski, czerwiec 2003

Do tradycji należy coroczny konkurs „Na najbardziej estetyczną i zadbaną zagrodę” oraz „Najbardziej estetyczną i zadbaną posesję”. Organizowane są coroczne bale karnawałowe dla dzieci i młodzieży w Karsinie, Naćmierzu, Pieszczu i Postominie. Mieszkańcy Gminy próbują swoich sił w różnych dyscyplinach sportowych i rekreacyjnych – piłka nożna, ręczna i siatkowa, tenis stołowy, szachy (Tabl. III: B), żeglarstwo modeli sterowanych radiem. Liczne sukcesy notują miłośnicy biegania zrzeszeni w Klubie Biegacza „Bryza”.

Jesteśmy organizatorami wielu imprez sportowych, m.in. Międzynarodowego Biegu po Plaży (Tabl. IV: A), Ogólnopolskich Biegów Młodzieżowych „Powitanie Lata”, Zawodów Pływackich „Klif Jarosławca”, Zawodów Wędkarskich „Jazgarz” czy Rajdu Rowerowego „Raciborza”. Organizujemy coroczne pokazy ratownictwa morskiego czy Mistrzostwa Polski Jachtów Sterowanych Radiem na jeziorze Marszewo, a nasi zawodnicy odnoszą w nich niemałe sukcesy.

Rozpoczęliśmy współpracę z niemiecką gminą Tessin położoną w zachodniopomorskiej Meklemburgii.

3. Perspektywy rozwoju

Mówiąc o jutrze naszej gminy, nie można pominąć tych spraw, które tę przyszłość będą determinowały. Samorząd gminy zwracał w roku poprzednim uwagę i nadal będzie ją zwracał na to wszystko, co mieści się w pojęciu infrastruktury sanitarnej, wodociągowej, ochrony środowiska, przebudowy dróg, bezpieczeństwa na tych drogach, poprawy stanu technicznego gminnych obiektów użyteczności publicznej czy placówek szkolno-wychowawczych. W najbliższych trzech latach będziemy budować nowe sieci wodociągowe i hydroforownie, oczyszczalnie ścieków i nitki kanalizacyjne, oczyszczalnie kontenerowe, drogi i chodniki, nowe oświetlenia ulic. Będziemy likwidować i modernizować wysypiska, budować stadion sportowy w Postominie (Tabl. IV: B) i amfiteatr w Jarosławcu. A wszystko to z myślą o znaczącej poprawie bytu naszej gminnej społeczności.

Przez naszą gminę przebiegają rowerowe i piesze szlaki turystyczne prowadzące przez interesujące krajoznawczo i historycznie miejscowości (Jarosławiec, Korlino, Jezierzany, Naćmierz, Postomino, Rusinowo, Staniewice). To też stanowi pewnego rodzaju szansę.

Jesteśmy świadomi tego, że posiadamy urozmaicone formy krajobrazowe, mamy miejscowości, w których wypoczywali w XV

i XVI wieku ówczesni władcy Pomorza, mamy czyste, naturalne środowisko, rozwijamy turystykę nadmorską i agroturystykę wiejską. Ale zdajemy sobie sprawę z tego, że sezon letni jest ograniczony czasowo, że woda morska do najcieplejszych nie należy, że musimy się przygotowywać coraz lepiej do obsługi międzynarodowego ruchu turystycznego.

Będziemy wspierać tworzenie farm wiatrowych z zachowaniem walorów krajobrazu i wymogów ekologii. Rozwój energetyki wykorzystującej odnawialne źródła jest bardzo ważnym kierunkiem postępu. Wymaga on jednak rozważnego podejścia, bowiem korzystając z energii wiatrowej, nie można ograniczać innych możliwości rozwojowych.

Ośrodek Szkolenia Poligonowego Wojsk Ochrony Przeciwlotniczej, czyli poligon w Wicku, został włączony do struktur NATO (por. Mielczarski w tym tomie). Szkołą się tutaj żołnierze przyjaznych nam armii zachodnich, którzy chwalą sobie nowoczesność obiektu. Na pewno jest to działalność dochodowa, na której nasza społeczność musi skorzystać w różnych formach.

Zdając sobie sprawę, że turystyka staje się znaczącym przemysłem i rozwija się według reguł ustanowionych przez rynek, zaistnienie na tym rynku wymaga znalezienia i wyeksponowania swoistych elementów regionalnych.

Będziemy zmierzać ku temu, aby wykorzenić syndrom wyuczonyj bezradności ludzi bezrobotnych, wdrażać aktywne sposoby pomocy nastawione na pobudzenie ludzkiej zaradności. Będziemy zmierzać do tego, aby Ziemia Postomińska była piękną Małą Ojczyzną ze swoistym klimatem, czystym powietrzem, trawą, rakami w jeziorach, zadbanym dziedzictwem kulturowym i ekologicznym.

Dawniej na tereny Pomorza Zachodniego kierowano, zsyłano ludzi za karę i żyli tu biednie oraz ciężko pracowali na roli. Dzisiaj mieszkańcy muszą żyć z TURYSTYKI – to jedna z niepowtarzalnych szans. Musimy ją wykorzystać i wykorzystamy.

Bibliografia

- DĘBSKA A. 2002. *Jarostawiec i okolice*, Wrocław: Studio Wydawnicze PLAN.
- ELLWART J. 2003. *Gmina Postomino. Miniprzewodnik turystyczny*, Gdynia: Wydawnictwo „Region”.
- SPRAWOZDANIE 2003. *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Publicznej Gminy Postomino za rok 2003*, Postomino (maszynopis).

Das Heute und das Morgen der Gemeinde Postomino

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Gemeinde Postomino liegt an der mittleren Ostseeküste zwischen Darlowo, Slawno und Ustka. Sie ist 22 724 ha groß und hat 7070 Bewohner. Die Hauptbeschäftigungszweige der Bevölkerung sind Landwirtschaft (833 Landwirtschaften), See- und Binnenfischerei (21 Fischkutter) und der sich schnell entwickelnde Tourismus. Der Küstenstreifen ist 15 km lang. Die Visitenkarte der Gemeinde ist Jaroslawiec/Jershöft. Andere Erholungsorte sind: Jezierzany/Neuenhagen, Łącko/Lanzig, Rusinowo/Rützenhagen. Die unberührte Natur ist die „Grüne Lunge“ der Gemeinde. Der Küstenstreifen ist mit Kiefern- und Mischwald bewachsen. Hier findet man auch seltene Gewächse- die schwarze Kiefer und viele Stranddisteln.

In 30 Dörfern ist die mittelalterliche urbanistische Dorfanlage erhalten geblieben. Einige Kirchen stammen noch aus dem 14. und 15. Jh., die interessantesten befinden sich in Łącko/Lanzig und Pieszcz/Peest. In den Dörfern befinden sich noch viele schöne Fachwerkbauten. In der Gemeinde sind 28 Freizeiträume mit Bibliotheken. Seit 15 Jahren wird die Monatsschrift „Gemeindegeflüster“ herausgegeben. Jedes Jahr findet im Juli der traditionelle „Strandlauf“ statt. Die Gemeinde durchqueren Rad- und Wanderwege.

Grund- und Hauptschulen befinden sich in Postomino, Jaroslawiec, Pieszcz, Korlino und Staniewice.

Für die kommenden Jahre wird viel geplant: neue Wasserleitungen, Hydrophore, Kläranlage, Kanalisation, Straßenbeleuchtung, Gehwege und neue Müllhalden, ein Sportstadion in Postomino und ein Amphitheater in Jaroslawiec.

Dies alles soll unseren Bewohnern und den Touristen das Leben angenehmer machen.